

Desunir [ACanals «La vera amistat no 's desunix ni 's separa per tribulació» (*AlcM*); c. 1460, *Spill*, 14062]; *desunió* [c. 1610, Bruniquer, *Rubr.* v, 311]; *desunidament*; *desunit* [Belv. 1805].

Reunir [c. 1475, Villena «... aquell gloriosíssim cors fon reunit ab la ànima ...» (*Vita Chr.*, cap. 236, II, 161); *reunió* [Belv. 1805].

Aünar 'unir, posar-se d'acord' [Guillem de Cervera «Ja no aüns ton parent, / aytan com ús no sia, / ab lo teu malvolén, / car tot ton dan volria» (30d); Jaume I «nós estant en Leyda, vench nos missatge de València que generalment s'era aünat (= s'havia aplegat), e que havien enderrocats alberchs molts d'alguns prohòmens de la vila» (*Cròn.*, cap. 554, Col. Pop. Barc., IX, 82); Muntaner «els sarraïns de la illa, així Mistoua con Moàbia, foren-se meses e'l castell» (*Cròn.*, capítol 250, Col. Pop. Barc., VII, 16.9), «com misser Bonifaci sabé la missatgeria que misser Joan d'Agrilli havia aportada, e misser Joan la sua, acostaren-se ab dosos e s'aünaren» (cap. 162, v, 28.2), traduït en nota com «es posaren d'acord», derivat del llatí tardà *adünare* id., fr. ant. *aüner*, oc. ant. *aunar* (PDPF), it. *adunare*. Notem a més el cultisme *adunar* 'reunir, congregar' [DFa.] ja apareix en un text de 1481 (*DAG*). *Adunació*. *Adunança* [Lab. 1888].

Unis, -issa: *AlcM* dóna aquest adj. d'un inventari de Sta. Col. Q. de 1436, aplicat als peus de taula: «Una taula gran ab vorles e peus unijos sotil», interpretant-lo com 'massís', sentit que trobem en Bely. 1805 s. v. *unis*; el mot apareix a més en una sèrie de inventaris aragonesos antics (1362, 1369, 1374) en la forma de *uniço* (BRAE IV, 210; II, 708, 343) en relació amb peus de taula i maça de cavaller (*DECH* v, 715a57ss.); Pottier, que va estudiar aquests documents, entén el seu sentit com «fixe, non articulés», evidentment relacionant-lo amb *unir*. Trobem el mot, a més, en unes ordenances rosselloneses de 1306, referents als ornaments que les dones i les donzelles podien usar en públic: s'ordena que «en los taxels (= *teixells*, fr. *tasseau*) no aja perles ... e que les cadenes no ajén més de III. cames blanches, *unisses* e triades una de l'altra» (Alart, *RLR* VII, 54), on *triades* significa «separades»: tractant-se dels anells d'una cadena sembla que hem d'entendre *unisses* com a «enllaçades»; necessitem més dades per a aclarir el sentit exacte d'aquest mot.

CPR.: *Unaquega* 'cadascuna', ant., veg. s. v. *QUÈ*. Per a compostos amb el prefix *UNI-*, vegeu sota el segon element.

Unificar [Llull: «En unitat pot entendre l'enteniement pluralitat e en pluralitat pot entendre unitat, en qui pot entendre *unificatiu*, *unificable*, *unificar*» (*Arbr. Filos. desid.*, ed. 1933, 459); Lab. 1840], compost amb *facere* 'fer' reemplaçat com a sufix per *-ficare* en llatí medieval; *unificable* [ja en Llull, veg. s. v. *unificar*]; *unificació* [Lab. 1888]; *unificador*; *unificatiu*, en Llull, rar.

Onze [origens, Llull etc.], del ll. *ŪNDĒCIM* id.; *fer les onze* 'pendre un boci, beure un glop als volts de les onze del matí' [Lab. 1840], *estar a les onze* 'estar

mal posat' [ib.]. Notem *unzo* en el següent passatge d'una cançó popular, «Les dotze paraules»: «Deu n'erán, deu, / els manaments de la llei de Déu // *unzo* n'erán, *unzo* / las *unzo*-mil Verges // dutze n'erán, dutze, / los dutze Apòstol» (MilàF, *Romllo.*, 1882, 52.23, recollida a Arles, Vallespir): es tracta d'un hapax i l'existència d'aquesta forma no és segura; en tot cas hem de suposar una assimilació vocàlica en la forma *únzə* (normal en el Rosselló). És ús comú en moltes localitats rurals dir *onze cents* per *mil cent*, i així mateix *dotze cents* etc.²

Onzè, -na [1398; la forma *onzen* en Llull, «Del *onzen* article» (*Gentil*)]; com a nom d'una classe de teixit s'esmenta en una tarifa de teles de Barcelona, 1534 («*onzenes* són semblants de burch stret», *DAG*) i en un *Capítul* de l'illa d'Eivissa, 1655 («Lo drap de vuytè y novè de sinch sous per cana y lo desè y *onsè* a sis sous la cana», *AlcM*), i com a nom d'una moneda d'or, equivalent a *onze reals* (Ss. XVII-XVIII) en el *DTO*. 1647, «*Onsè*, moneda de or»; notem el refrany *L'onze, no destorbaràs* [Lab. 1840], dit per apartar a algú que importuna. *Onzenament*, adv. 'en onzè lloc', en Eiximenis i Cauliach (*AlcM*).

¹ Pels mateixos anys trobem igualment en el *TbPu*. (1575) del gironí Onofre Pou, que va escriure el seu llibre a València: «de cinc homès lo Rey ne pren *hu* per la guerra» (p. 105), *de hu en hu* (ib.) i molts més exs. — ² Mn. AMAlcover en la seva recensió del llibre de M. Niepage sobre el llenguatge antic de Mallorca deia: «També's conserva encara entre la gent il·literata el dir: *onze-cents, dotze-cents, tretze-cents, catorza-cents* etc. ... Aquexa manera de contar els *cents* és general a tot el territori de la llengua entre la gent sense lletres; anant de Puigcerdà a Martinet, el tartaner que mos hi duya, mos contà qu'un senyor de Martinet havia feta una gran fortuna d'exa a n-el poble que produïa *vint i set centes pessetes* (2700)» (*BDLC* VI, 1910-11, 230), i en una enquesta que va fer sobre els dialectes de Campello y Cocentaina (regió d'Alacant), 1920, alguns nois li van contar «fins a *quinze-cents*» (*BDLC* XII, 1921-22, 329). JCorom. anota *dotze centes* a el Boixar (1934), *setze-cents habitants* a Castellldans (Garr.).

Unament, V. un *Unànime*, *unànimement*, *unànimat*, V. ànima *Unaquega*, V. *QUÈ* *Unça*, V. *onça* 'pantera' (v, 157.14ss.)

UNÇA, variant *onça*, del ll. *ŪNCĪA* 'dotzena part de diverses mesures', 'unça, dotzena part de la lliura'. □ 1.ª doc.: orígens, *unça* i *onça* en els *CosíTort*.

D'ús general en totes les èpoques i comú a totes les llengües romàniques de l'Occident (fr. *once*, oc. *onsa*, it. *oncia*, cast. *onza*, port. *onça*). Apareix en tota classe de textos des d'un principi:

a) 'unitat de moneda d'or': el seu pes s'estableix en els *Usatges* (versió de 2.ª meitat S. XIII) com: «Sou de or (h)a viij argens, e *vnça* xiiij argens», i s'hi fa constar també que «*unça* ual vii morabatins» i «*unsa*